

Summary:

S. Hulyk, B. Havryshok. FOREST RESOURCES OF TERNOPIL DISTRICT: CURRENT STATE AND USE.

The patterns of spatial distribution of forest resources, current state of woodiness of Ternopil district, species composition and age structure of forest stands have been analyzed as a result of the research. The forest resources are found to be extremely unsteadily distributed within the district. The map chart of forests of the region in terms of administrative structures has been given and its analysis has been made. It was found that the average woodiness within the district is 7.9% while within the territory of most village councils the figure is much lower. Most forested territories are confined to the slopes of river valleys of the Seret and Hnizna. Forest tracts are part of the forestry districts of Ternopil, Mikulyntsi and Zbarazh whose areas remain almost unchanged in recent years. The geospatial patterns of forest species composition of the studied area have been monitored. The current trends in forest vegetation development of the region under intensive forest management have been found. It has been discovered that the growth of land areas not covered with forests has been seen over the past 10 years in all the forestry districts, which is associated with clear cutting and subsequent formation of forest species. The forest stands of the district are mostly middle-aged. Old grown forests in each forestry district occupy little space, which leads to the dominance of cutting upkeep and significant limitations in the main forest use. The leading place in the species composition of the forest district belongs to oak (above 70%). Coniferous stands (pine, spruce, larch) are concentrated in Ternopil and Mykulyntsi forestries. Relatively large areas are occupied with ash. Thus, the forest area of the district is composed mainly of fine woods. In recent years the conservation of genetic resources and associated forest rare species is intensified.

Key words: woodiness, forest stand, forest tract, species composition, age structure.

Рецензент: проф. Царик Л.П.

Надійшла 23.10.2013р.

УДК 338.483.11(477.86-751.3)

Олександр ЛЕВИЦЬКИЙ

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті досліджуються природно-заповідні території, виявлена їх роль та значення для рекреаційного природокористування. Охарактеризовано особливості мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду Івано-Франківської області та їхню частку до загальної площі природно-заповідного фонду. В публікації проаналізовано розподіл природно-заповідних територій та об'єктів за адміністративними районами та містами обласного підпорядкування, розглянуто найбільш відомі та використовувані в рекреаційній діяльності природоохоронні території та об'єкти, а також їх особливості та причини територіального розміщення по області, наводиться співставлення кількості рекреаційних територій на фоні інших областей України. В статті приділяється також увага розвитку рекреаційних послуг на природно-заповідних територіях Івано-Франківської області з позиції збереження природного середовища, ландшафтного різноманіття та невиснажливого використання природних ресурсів. Рекреаційне природокористування на природно-заповідних територіях вбачається лише в межах регламентованих природоохоронними об'єктами територіях і місцях (санаторно-курортні заклади, екологічні стежки, туристичні маршрути, спеціально відведені зони відпочинку та ін.), щоб не відбувалося перенавантаження природних ландшафтів та їх катастрофічне виснаження та поступова деградація. Раціональна реалізація, водночас, природоохоронної складової і різних напрямів розвитку рекреаційного природокористування на природно-заповідних територіях та об'єктах сприятиме в області вирішенню багатьох політичних, економічних, соціальних та наукових завдань. Саме за таких умов, рекреаційні території виконуватимуть компромісну роль в погодженні інтересів рекреантів у відпочинку, оздоровленню і одночасному збереженню цілісності природних ландшафтів.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, природоохоронні території, рекреаційне природокористування, рекреаційна сфера.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Невід'ємною складовою діяльності людини являється праця та відпочинок. Вдосконалення фізичних, духовних та інтелектуальних сил людини, її гармонійного розвитку здійснюється через значну кількість засобів збереження та відновлення здоров'я. На сучасному етапі розвитку зростаючої мобільності суспільства і, водночас, погіршення стану навколишнього природного середовища на перший план виступають рекреаційно-географічні

дослідження та рекреаційне природокористування. Одним з важливих напрямів у сьогоднішніх дослідженнях є вивчення рекреаційних ресурсів території.

Природно-заповідні об'єкти охоплюють території, які своїми особливостями ландшафтів мають вагомий потенціал у використанні рекреаційною сферою Івано-Франківської області. Згідно позиції Фоменко Н.В., до природних рекреаційних ресурсів належать лікувальні та оздоровчі чинники багатоцільового призна-

чення (лікувальні кліматичні місцевості, ліси, поверхневі води), лікувальні речовини, а також рекреаційні властивості гірських та передгірських ландшафтів, заповідних територій [7, с. 57]. Основна увага в дослідженні приділяється у використанні природно-заповідного фонду (ПЗФ) області для розвитку рекреаційного природокористування.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Зростання рекреаційного запиту в суспільстві вимагає кропіткого вивчення територій розміщення об'єктів відпочинку. У працях Л.Г. Агафонові (2002), П. Горішевського, В. Васильєва, Ю.В. Зінька (2003), О.О. Любіцевої (2003), Е.Ю. Мазурові (2001), В.С. Григорківа, І.М. Школи (1997) та інших висвітлюються питання розвитку рекреаційної сфери в Україні та надання туристичних послуг. Формування та розвиток мережі природоохоронних територій розкрито в публікаціях Т.Л. Андрієнко (2008), В.А. Барановського, І.В. Вайнагія, Ф.Д. Гамора, М.Д. Гродзинського, Я.О. Довганича, Ю.В. Зінька, П.В. Жука, В.М. Клапчука, В.І. Котенко, К.М. Ситника, С.М. Стойка, П.А. Трибуна, П.Л. Царика (2001) та низці інших науковців.

Значної уваги заслуговує питання діяльності туристичної сфери на території природоохоронних об'єктів Івано-Франківської області. Сучасним розвитком заповідної справи в області займається Департамент екології та природних ресурсів, управління лісового господарства, держлісгоспи, Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, обласне товариство охорони природи, обласна державна адміністрація та ряд інших організацій.

Питання біологічного і ландшафтного різноманіття, тенденції та перспективи використання природно-ресурсного потенціалу, ступінь антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, шляхи оптимізації природно-заповідної мережі, значення та покращення екологічної ситуації, розвитку рекреаційної сфери, організації відпочинку та оздоровлення населення на територіях природно-заповідних об'єктів Івано-Франківської області висвітлені в публікаціях таких науковців як М.М. Приходько, У.М. Абрам'юк, І.І. Бойчук, Л.Ф. Гоцул, Н.В. Дмитраш, М.І. Дубина, О.І. Киселюк, В.М. Клапчук, І.І. Корицький, Р.В. Левицький, М.І. Луцак, Г.О. Масляк, Г.І. Мельник, Т.М. Олексів, В.І. Парпан, Й.Й. Побережник, В.О. Сав'юк, В.І. Ступар, Я.Я. Тимчук, П.Р. Третяк, Т.І. Чепига, М.Б. Шпільчак,

Я.Є. Штирало, Р.М. Яцик (2000) та ін.

Мета і постановка завдання. Метою дослідження є вивчення природно-заповідного фонду як об'єкту розвитку та розширення потенціалу рекреаційної сфери Івано-Франківської області. Основними завданнями на шляху до реалізації поставленої мети були: характеристика об'єктів природно-заповідного фонду області, розподіл природно-заповідних територій у розрізі адміністративних районів, сучасне значення природоохоронної справи та природно-заповідних об'єктів у рекреаційному природокористуванні.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує світовий досвід, створення природно-заповідних об'єктів виявляється найбільш досконалою формою охорони довкілля. Внаслідок цього, забезпечуються сприятливі умови для збереження рослинного та тваринного світу, ландшафтів, а також еталони природних екосистем для наукових та практичних досліджень. В нашому випадку нас цікавитиме інша функція природно-заповідних територій, а саме можливість їх рекреаційного природокористування (використання для відпочинку та оздоровлення населення).

Рекреаційне природокористування є поєднанням організації відпочинку населення із використанням природних умов та ресурсів території, що в свою чергу, передбачає зміни стану природного середовища під впливом рекреаційної діяльності, використання населенням природних рекреаційних ресурсів, відновлення життєвих сил трудових ресурсів [7, с. 10]. Відповідно, природоохоронні території мають не лише наукове, але й соціально-економічне значення в Івано-Франківській області.

Природно-заповідний фонд області представлений ландшафтним та біологічним різноманіттям, що сприяє екологічній рівновазі в регіоні. При віднесенні об'єкту до заповідних територій враховуються такі критерії: ступінь збереженості природних комплексів, типовість та унікальність об'єктів для регіону, присутність загрози зникнення, загальна цінність об'єкту в природоохоронному, науковому, туристично-рекреаційному та естетичному відношеннях [2].

Відомо, що згідно Закону "Про природно-заповідний фонд України" заповідними територіями вважаються "ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різно-

манітності ландшафтів, генофонду рослинного та тваринного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища". За постановою Ради Міністрів України "Про класифікацію і мережу територій та об'єктів природно-заповідного фонду України" до природно-заповідного фонду належать: 1) природні території та об'єкти (природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні пар-

ки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища) і 2) штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва) [3].

Природно-заповідний фонд Івано-Франківської області представлений практично усіма категоріями заповідних територій, за винятком біосферних заповідників, ботанічних садів та зоологічних парків (табл. 1).

Таблиця 1

Мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Івано-Франківської області (станом на 2011 р.)

№ п/п	Категорія заповідності	Кількість	Площа, га	Площа, % (відсоток площі об'єктів до загальної площі ПЗФ)
1.	Природні заповідники	1	5344,2	2,4
2.	Національні природні парки	5	120339,7	55
3.	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	17,6
4.	Заказники, всього	64	45930,14	21
	заказники загальнодержавного знач.	10	5423,8	
	у тому числі:			
	ландшафтні	2	3486,8	
	лісові	2	468,0	
	ботанічні	4	1006,5	
	орнітологічні	1	207,5	
	гідрологічні	1	255,0	
	заказники місцевого значення	54	40506,34	
	у тому числі:			
	ландшафтні	9	15708,8	
	лісові	11	6289,7	
	ботанічні	23	1317,1	
	орнітологічні	5	21,9	
гідрологічні	4	2048,0		
загальнозоологічні	2	15120,84		
5.	Пам'ятки природи, всього	188	1236,37	0,6
	пам'ятки природи загальнодержавного значення	12	374,4	
	у тому числі:			
	комплексні	2	148,0	
	ботанічні	5	133,5	
	гідрологічні	4	32,9	
	геологічні	1	60,0	
	пам'ятки природи місцевого значення	176	861,97	
	у тому числі:			
	комплексні	10	91,2	
	ботанічні	146	737,02	
	гідрологічні	10	12,54	
	геологічні	9	21,20	
	зоологічні	1	0,01	
6.	Заповідні урочища	196	7319,8	3,3
7.	Дендрологічні парки, всього	7	152,96	0,07
	дендрологічні парки загальнодержавного значення	3	142,0	
	дендрологічні парки місцевого значення	4	10,96	
8.	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, всього	8	84,2	0,03

	<i>парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного знач.</i>	1	7,0	0,005
	<i>парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення</i>	7	77,2	0,025
9.	Всього	472	218824,37	100

На території області у 1996 році на базі унікальної місцевості було організовано природний заповідник "Горгани" для збереження реліктової сосни кедрової європейської, площею 5344,2 га.

На території області у 1980 році було створено перший в Україні Карпатський національний природний парк з метою збереження мальовничих ландшафтів Чорногори і Горган, площею 50,3 тис. га (23% від усієї кількості заповідних територій області). Рекреаційне природокористування в парку представлене чималою мережею стежок, а саме: 2 автобусними, 22 пішохідними (в тому числі 3 науково-пізнавальними і 19 еколого-пізнавальними), 6 лижними та 3 водними. Через парк проходить значна кількість (27) туристичних маршрутів, що сприяє відвідуваності даної природно-заповідної території та розширенню рекреаційного природокористування.

Починаючи з 2002 року і по сьогодні в області було створено ще чотири національні природні парки, серед них: "Гуцульщина" (2002 р.) з метою збереження та раціонального використання генетичних ресурсів рослинного і тваринного світу та етнокультурного середовища Покутсько-Буковинських Карпат; Галицький (2004 р.) з метою збереження типових та унікальних лісових, лісостепових ландшафтів Передкарпаття; "Синьогора" (2009 р.) з метою збереження та раціонального використання типових і унікальних ландшафтів Прикарпаття; Верховинський (2010 р.) з метою забезпечення охорони природи і збереження біорізноманіття та цілісності ландшафтів Чивчинських і Гринявських гір.

Забезпечення умов для організованого відпочинку населення області відбувається в 3 регіональних ландшафтних парках, особливою рекреаційною популярністю виділяється Дністровський та Полянський.

Важливою умовою розвитку рекреаційного природокористування в Івано-Франківській області є використання природно-заповідних територій вищого статусу, а саме національних природних та регіональних ландшафтних парків. Саме вони є основою для ведення туристсько-екскурсійної діяльності в області. В більшості випадків рекреаційне природокористування в даних парках представлене розроб-

леною мережею екологічних стежок та туристичних маршрутів.

В Івано-Франківській області налічується всього 64 заказники. Серед них в області 11 ландшафтних заказників з яких 2 – загальнодержавного значення. Найбільш відомі – "Козакова долина", "Грофа", "Саджавський".

Лісових заказників в області 13, загальною площею 6757,7 га. Одним із них є "Бредулецький" загальнодержавного значення, де охороняється найбільший в Українських Карпатах масив реліктової сосни звичайної на висоті 900-950 м. над рівне моря.

В області знаходиться 27 ботанічних заказників, найбільш відомими з яких є "Княздвірський", "Скит Манявський", "Яйківський", "Кливіський", "Тавпиширківський".

В 2-ох загальнозоологічних заказниках області охороняється та відтворюються олень благородний, козуля європейська, рис, борсук ("Чорний ліс", "Гирява").

На території Івано-Франківської області знаходиться 6 орнітологічних заказники. Найбільш відомим є загальнодержавного значення "Пожератульський" – місце гніздування глухарів та місцевого значення "Шевченківський" – місце гніздування колонії сірої чаплі.

Всього в області 5 гідрологічних заказників площею 2303,0 га. З них один загальнодержавного значення – "Турова дача" – унікальне оліготрофне болото на вододілі, звідки беруть початок притоки річок Лімниця та Лукви. З гідрологічних заказників місцевого значення найбільш відомі – "Ріка Чорний Черемош", "Ріка Лімниця", "Ріка Пістинька", "Під Верховиною", "Болото".

Пам'ятки-природи в Івано-Франківській області (всього 188) займають 40% від загальної кількості заповідних об'єктів, однак за площею їх частка невелика і становить 0,6%.

В області налічується 12 комплексних пам'яток-природи, з яких мальовничістю та туристичною привабливістю відзначається "Касова гора", "Скелі Довбуша", "Верхнє Озериче".

Ботанічних пам'яток-природи в області 151, з них 5 – загальнодержавного значення – "Чортова гора", "Урочище Осій", "Урочище Масьок", "Урочище Тарниці", "Урочище Сокол".

В області знаходиться одна зоологічна па-

м'ятка-природи "Вільхивець" – велетенський мурашник рудої лісової мурашки з діаметром основи в 6 м. і висотою 1,7 м.

Гідрологічних пам'яток-природи в області 14, з них найбільш відвідуваними туристами є "Манявський водоспад", "Гірське озеро", "Шешорський водоспад", водоспад на річці Русір, болото "Мшана", "Гірське озеро в урочищі "Розсохан" тощо.

Всього на території області знаходиться 10 геологічних пам'яток-природи, одна з них – загальнодержавного значення – "Старуня" – на території якої активно проявляються процеси, які пов'язані з нафтогазоносними структурами, а саме, виходи природних газів, грязеві вулкани, тектонічні зсуви. До більшості пам'яток природи області проводять спеціально розроблені екскурсії для туристів.

Серед 196 заповідних урочища в області, туристично-рекреаційним значенням, найбільш відомі – "Лебедин", "Міжгір'я", "Люблінець", "Чорний потік", "Водники", "Кип'ячка", "Кропивник", "Шепарівський ліс", "Тавпишірка", "Журавенківське", "Аршиця" та ін.

Для збереження і вивчення різних видів дерев і чагарників із науковим, культурним та рекреаційним використанням створено дендрологічні парки. В Івано-Франківській області

7 дендропарків площею 152,96 га (три загальнодержавного значення – "Діброва", "Дружба", "Високогірний").

В області знаходиться 8 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальною площею 84,2 га, що являють собою цінні зразки паркового будівництва для охорони і використання в наукових, виховних, естетичних, оздоровчих та природоохоронних цілях [6].

Івано-Франківська область за площею природно-заповідного фонду наближається до рівня, що притаманний багатьом європейським країнам. Так, станом на 01.01. 2011 р. на території області налічувалося 472 заповідних об'єкта, площею в 218,8 тис. га. Відсоток заповідності становить 15,7% і цей показник в області щороку збільшується у зв'язку із створенням нових природоохоронних об'єктів, що відповідно позитивно впливає на розвиток рекреаційної сфери та на зайнятість в ній населення у регіоні. Найвищий відсоток заповідності на території Яремчанської міської ради – 59,8%, Косівському – 55,4%, Верховинському – 26,7%, Галицькому – 20,3%, Городенківському – 19,3%, Богородчанському – 18,8%, Долинському – 10,6 % районах. У Коломийському, Рогатинському та Снятинському районах відсоток заповідності менше одиниці (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Природно-заповідні території та об'єкти у розрізі адміністративних районів та міст обласного підпорядкування Івано-Франківської області

№ п/п	Адміністративний район, місто	Площа району, міста, тис. га	Природно-заповідні території та об'єкти, тис. га	Курортні та лікувально-оздоровчі об'єкти, тис. га	Рекреаційні території, тис. га	Природно-заповідний фонд, %
1.	Богородчанський	79,9	15,0	-	10,982	18,8
2.	Верховинський	125,4	33,5	0,002	0,178	26,7
3.	Галицький	72,3	14,7	0,007	-	20,3
4.	Городенківський	74,7	14,4	-	0,005	19,3
5.	Долинський	124,8	13,3	0,020	0,018	10,7
6.	Калуський	64,7	4,7	-	0,018	7,3
7.	Коломийський	102,6	0,6	0,015	0,029	0,6
8.	Косівський	90,3	50,0	0,020	0,159	55,4
9.	Надвірнянський	129,4	9,6	0,008	-	7,5
10.	Рогатинський	81,5	0,3	0,011	0,002	0,3
11.	Рожнятівський	130,3	5,2	0,021	0,043	4,0
12.	Снятинський	60,2	0,1	-	-	0,2
13.	Тисменицький	73,6	9,4	0,020	0,053	12,8
14.	Тлумацький	68,4	5,6	0,006	0,034	8,2
15.	Болехівська міська рада	30,0	2,9	-	0,006	9,7
16.	м. Івано-Франківськ	8,4	0,1	-	-	0,7
17.	м. Калуш	6,5	-	-	-	-
18.	м. Коломия	4,1	0,01	-	-	0,17
19.	м. Яремче	65,7	39,3	-	-	59,8
	<i>По області</i>	<i>1392,8</i>	<i>218,8</i>	<i>0,130</i>	<i>11,527</i>	<i>15,7</i>

Найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, в передгірській – 25% і в рівнинній частині – 13%. Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському, Верховинському районам, Яремчанській міській раді (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку "Верховинський"), Косівському (за рахунок національного природного парку "Гуцульщина" та регіонального ландшафтного парку "Гуцульщина"; у рівнинній частині – в Галицькому (за рахунок Галицького національного парку), Тлумачькому та Городенківському районах (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку). Щорічно природно-заповідні об'єкти області відвідує близько 190 тис. осіб. Хоча рекреаційні території займають малу площу в Івано-Франківській області (11,527 га), але за кількістю (5714 місць) знаходяться на 2 місці в Україні, після Донецької області.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища – відповідно 39,8 та 41,5 відсотка від загальної кількості заповідних об'єктів, проте за площею частка цих категорій незначна. За розмірами близько половини заповідних територій та об'єктів припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) – 16 [4].

Створення та облаштування туристичних маршрутів, здійснення просвітницької природоохоронної роботи серед туристів сприяють розширенню туристично-рекреаційних послуг (екологічні та туристичні стежки, музеї природи). У 2011 році в області налічувалося 71 туристичний маршрут, найбільше серед областей України (26% від загальної кількості). Для розвитку рекреаційної діяльності в установах природно-заповідного фонду та його раціонального використання прийнята Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку платних послуг, що можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду" (2000 р.) [3].

Для збереження природного середовища, біологічного та ландшафтного різноманіття, особливого значення набуває невиснажливе використання природних ресурсів. Воно передбачає певне регламентування господарської діяльності людини. Рекомендована діяльність в межах природно-заповідних територій, це перш за все, розвиток рекреаційного природо-

користування, санаторно-курортного водолікування, туризму (зокрема, екотуризму на базі національних природних парків), розвиток гірських видів спорту.

Перспективним напрямом залучення природно-заповідних об'єктів є використання їх у рекреаційно-екскурсійних цілях, за умови дотримання природоохоронної складової. На сьогоднішній час, як показує практика, результати здійснення рекреаційного природокористування на їх територіях є недостатньо ефективними щодо поповнення місцевих районних бюджетів. Виникає потреба науково-методичного забезпечення різних видів туристичних послуг на територіях природно-заповідного фонду.

Актуальними питаннями розвитку рекреаційних послуг на природно-заповідних територіях є подальше вивчення місцевих природних ресурсів, відновлення інфраструктури, розширення робочих місць для населення в рекреаційній сфері, отримання додаткових доходів місцевими бюджетами.

Реалізація всіх напрямів розвитку рекреаційного природокористування в Івано-Франківській області на природно-заповідних територіях сприятиме вирішенню політичних (вдосконалення туристичного іміджу області), економічних (залучення туристів), наукових (проведення різних наукових досліджень, конференцій, організація науково-методичних кабінетів в національних природних парках), соціальних (створення нових робочих місць), виховних (екологічне виховання) завдань. Рекреаційне природокористування на природно-заповідних територіях стимулює розвиток інфраструктури (готелі, кафе, ресторани) та сфери послуг (реалізація сувенірів, транспорт і зв'язок) [1].

Висновок. Для соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області на сучасному етапі стратегічне значення має рекреаційне природокористування, адже вигідне географічне положення, наявна природно-ресурсна база і розміщення значної кількості природно-заповідних територій сприяє тут рекреаційній діяльності. Однак, багаторічне ведення рекреаційної діяльності на природно-заповідних територіях області призвело до того, що стан багатьох екологічних стежок перебуває в катастрофічному стані, в тому числі і прилеглі до них ландшафти. Уваги потребує проблема із дотриманням умов людського навантаження на рекреаційні території (об'єкти), себто потрібно, з екологічної точки зору, раціонально підходити до пропускнув спроможності кожної

окремо взятої території (об'єкту), яка залучається до рекреаційного природокористування.

Рекреаційне природокористування вимагає сформованої туристичної інфраструктури, постійного відновлення природних ландшафтів та вдосконаленої системи управління рекреаційною діяльністю. Головною метою такої діяльності на природоохоронних територіях є практичне застосування планувальних та організаційно-господарських заходів на збереження та відновлення екологічної рівноваги місцевих ландшафтів до антропогенних впливів. Рекреаційні території виконують компромісну роль

погодження інтересів туристів в активному відпочинку, оздоровленню і одночасному збереженню цілісності та первинності ландшафту. Потрібно впроваджувати поліфункціональні поєднання на рекреаційних територіях, що мають можливості оздоровчого туризму із природоохоронною спрямованістю. Івано-Франківська область і на далі продовжує втілювати перспективу в Україні стати основним осередком комплексного впровадження врівноваженого туризму на основі природоохоронних територій та об'єктів із залученням курортних місцевостей до господарських зон.

Література:

1. *Горішевський П.* Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінько. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003. – 148 с.
2. *Гродзинський Д.М.* Проблеми збереження та відновлення біорізноманіття в Україні / Д.М. Гродзинський, Ю.Р. Шеляг-Сосонко та ін. – К: Академперіодика, 2001.
3. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про природно-заповідний фонд України" №1287-XIV від 14. 12. 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №4. – Ст. 26. – С.42-43.
4. Лісове, мисливське господарство та природно-заповідний фонд Івано-Франківської області у 2011 році: статистичний збірник. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 138 с.
5. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2011 рік. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 533 с.
6. Природно-заповідні території та об'єкти Івано-Франківщини / Під редакцією М.М. Приходько, В.І. Парпан. – Івано-Франківськ: "Галя", 2000. – 272 с.
7. *Фоменко Н.В.* Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – Київ, 2007. – 312 с.

Резюме:

Левітський О. РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНЫХ ТЕРРИТОРИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ РЕКРЕАЦИОННОГО ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ.

В статье исследуются природно-заповедные территории, выявлена их роль и значение для рекреационного природопользования. Охарактеризованы особенности сети территорий и объектов природно-заповедного фонда Івано-Франковской области и их долю к общей площади природно-заповедного фонда. В публикации проанализировано распределение природно-заповедных территорий и объектов по административным районам и городам областного подчинения, рассмотрены наиболее известные и используемые в рекреационной деятельности природоохранные территории и объекты, а также их особенности и причины территориального размещения по области, приводится сопоставление количества рекреационных территорий на фоне других областей Украины. В статье уделяется также внимание развитию рекреационных услуг на природно-заповедных территориях Івано-Франковской области с позиции сохранения природной среды, ландшафтного разнообразия и устойчивого использования природных ресурсов. Рекреационное природопользование на природно-заповедных территориях видится лишь в пределах регламентированных природоохранными объектами территориях и местах (санаторно-курортные учреждения, экологические тропы, туристические маршруты, специально отведенные зоны отдыха и др.), чтобы не происходило перенагрузки природных ландшафтов и их катастрофическое истощение и постепенная деградация. Рациональная реализация, одновременно, природоохранной составляющей и различных направлений развития рекреационного природопользования на природно-заповедных территориях и объектах окажет содействие в области решению многих политических, экономических, социальных и научных задач. Именно при таких условиях, рекреационные территории будут выполнять компромиссную роль в согласовании интересов рекреантов в отдыхе, оздоровлению и одновременном сохранении целостности природных ландшафтов.

Ключевые слова: природно-заповедный фонд, природоохранные территории, рекреационное природопользование, рекреационная сфера.

Summary:

Levytskyy O. ROLE AND IMPORTANCE OF THE NATURALLY PROTECTED TERRITORIES FOR THE RECREATIONAL ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF IVANO-FRANKIVSK REGION.

The naturally protected territories have been examined; their role and importance for the recreational environmental management have been showed in the article. Special features of the territorial net and objects of the naturally protected fund of Ivano-Frankivsk region have been characterized and their share of the total area of naturally protected fund. The distribution of naturally protected territories and objects by administrative districts and cities of regional subordinating has been analyzed in the published work, the most famous and useful naturally protective territories and objects in the

recreational activity have been examined, and also their peculiarities and reasons of territorial location through the region, the balance of quantity of recreational territories has been produced on the background of other regions of Ukraine. In the article the attention has been paid to the development of recreational services at the naturally protected territories of Ivano-Frankivsk region from the point of saving natural environment, landscape variety and non-exhausting using of natural resources. Recreational natural use at the naturally protected territories is considered only within the regulated naturally protective objects of territories and places (health resorts, ecological pathways, touristic routes, special recreation areas and other), in order to prevent overloading of natural landscapes and their disastrous exhaustion and gradual degradation. At the same time, rational realization of natural protective component and different tendencies of development of recreational environmental management at the naturally protected territories and objects will promote solving plenty of political, economical, social and scientific targets in the region. Just these conditions, the recreational territories will play a compromise role at the coordination of tourists' interests of vacation, sanitation and at the same time the saving of the natural landscape integrity.

Keywords: nature reserve fund, conservation areas, recreational nature, recreational area.

Рецензент: проф. Царик Л.П.

Надійшла 17.10.2013р.